

ELS INCREMENTS DE L'ARREL VERBAL EN CATALÀ I D'ALTRES LLENGÜES ROMÀNIQUES¹

1. INTRODUCCIÓ

Un dels aspectes que ha creat més controvèrsia entre els lingüistes en l'estudi de la morfologia verbal del català és la presència d'un segment velar entre l'arrel i els morfemes de flexió en determinades formes d'alguns verbs, com ara *beure*: *bec*, *beguis*, *beguéssim*, *begut*.

Des d'un punt de vista històric, aquest segment prové d'una velar final del radical en uns casos (per exemple, *DUCO* > *duc*) i dels perfectius llatins en *-UI* en uns altres (per exemple, *VALUI* > *valc*). En aquest últim cas el procés de velarització s'analitza com una «alteració de la *wau*» (Coromines 1971: 324). La pèrdua d'iconicitat del segment velar com a marca de perfectiu, afavorida per l'augment de les perífrasis amb valor perfectiu del tipus *HABEO/SUM* + participi, va permetre la generalització del segment velar en formes clarament imperfectives com les del sistema de present. Es tracta, per exemple, dels verbs *creure* o *mol-dre*, que presenten una velar no etimològica a la primera persona del singular del present d'indicatiu: *CREDO* > *creu* > *crec*; *MOLO* > *mol* > *molc*. El segment velar hi va aparèixer per analogia amb les formes amb velar etimològica a la primera persona del singular del present d'indicatiu de verbs com ara *dir* o *dur*. La funció d'aquest segment era evitar l'homofonia entre aquestes formes i les de tercera persona del singular: *CREDO* > *creu* > *crec*, *CREDIT* > *creu*. Per a una revisió més detallada d'aquests i d'altres aspectes relacionats amb el segment velar des d'un punt de vista històric, vegeu Pérez Saldanya 1995 [1996], 1998.

Des d'un punt de vista sincrònic, destaquen dues propostes d'anàlisi. D'una banda, la dels partidaris d'analitzar el segment velar com a part d'una variant de l'arrel sense cap grau d'independència morfològica. En aquest grup s'inclouen els

1. Aquest treball ha estat dut a terme gràcies a una beca de formació d'investigadors del Programa Propi UB-Distincions dirigida per Maria-Rosa Lloret. S'inscriu en el marc del projecte ECÓD (HUM2004-01504/FILO) finançat pel Ministeri de Ciència i Tecnologia i el FEDER. També ha rebut el suport del Departament d'Universitats, Recerca i Societat de la Informació de la Generalitat de Catalunya (2004 XT 00078 i 2005 SGR 01046: Grup d'Estudi de la Variació).

treballs de Roca Pons (1968), Mascaró (1968) i Wheeler (2002). De l'altra, hi ha partidaris d'analitzar-lo com un segment morfològicament independent i pertinent (cf. Malkiel 1974). Per al català, l'anàlisi més destacada en aquesta línia és la proposada a Viaplana (1984, 1986), com a marcador de subclasse verbal, i adoptada a Perea (1997), Creus (1997), Clua (1998) i Lloret/Viaplana (1998).²

A aquesta multiplicitat d'anàlisis, cal afegir-hi l'elevat grau de variació interdialectal que afecta la distribució del segment velar. En català estàndard la presència d'aquest element es redueix a un grup de verbs de la conjugació II que segueixen el model de *beure* (veg. Viaplana 1986); en canvi, en català nord-occidental, per exemple, es detecta una expansió d'aquest segment a verbs que en català estàndard segueixen el model de *perdre*, *sentir* o *servir* (vg. Massanell 1995, Creus 1997, Perea 2003 i Viaplana 2005).

En aquest treball es presenta un estudi descriptiu de la distribució del segment velar en la morfologia verbal del català nord-occidental. A partir d'aquí, es tracta de cercar vies d'anàlisi alternatives que en justifiquin la distribució i que, alhora, ens ofereixin noves claus per establir quina és la naturalesa d'aquest segment i quin el grau d'independència morfològica. Les dades del català també es comparen amb les de l'italià i l'occità, per comprovar si, com s'ha proposat en alguna ocasió (cf. Maiden 2003a, b), les llengües romàniques comparteixen patrons de distribució que expliquen el seu comportament paral·lel pel que fa a: *a)* la distribució d'allo-morfis i *b)* el desenvolupament dels diversos canvis fonològics que han tingut lloc durant l'evolució del llatí a aquestes llengües.

2. LES DADES

Les dades escollides es descriuen de manera parcial al treball d'investigació *Distribució i valor morfemàtic dels segments velars en la morfologia verbal del català nord-occidental* i formen part del Corpus Oral Dialectal (a partir d'ara, COD) del projecte ECOD del Departament de Filologia Catalana de la Universitat de Barcelona.³ La secció sobre morfologia verbal d'aquest corpus recull el paradigma dels verbs que, a partir dels treballs de Viaplana (1984, 1986), s'han considerat els «models» de cada conjugació: *cantar* (classe I), *perdre* (classe IIa), *beure* (classe IIb), *sentir* (classe IIIa) i *servir* (classe IIIb). Segons aquesta classificació, les conjugacions o classes verbals II i III se subdivideixen en dues subclasses cadascuna, segons si el paradigma del verb en

2. Hi ha dues altres propostes que no han tingut tant d'èxit en la bibliografia relacionada amb aquest tema però que també mereixen especial atenció. DeCesaris (1988) l'analitza com un morfem buit, i Hualde (1992), com una epèntesi morfològicament condicionada.

3. Les dades del corpus COD es van obtenir a partir d'enquestes dutes a terme entre els anys 1994 i 1996 a totes les capitals de comarca dels Països Catalans. Per obtenir més informació sobre aquest corpus, vegeu Lloret / Perea (2002) o visiteu la pàgina web següent: <http://www.ub.edu/linat>.

qüestió presenta o no un increment o extensió (en el cas de *beure* l'extensió és velar i en el cas de *servir* l'extensió és palatal).⁴

En català estàndard el segment velar apareix en el paradigma del verb *beure* sota la forma [k] o [ɣ], segons la posició sil·làbica en què es troba (coda final o obertura interna, respectivament). La distribució d'aquest segment és regular; les formes verbals en les quals apareix són: la persona 1 del present d'indicatiu, el present i l'imperfet de subjuntiu, les persones 3, 4 i 6 de l'imperatiu i el participi (vegeu (1)).⁵

(1) El segment velar en català estàndard

	Present Ind.	Present Subj.	Imperfet Subj.	Imperatiu	Participi
<i>cantar</i>					
<i>perdre</i>					
<i>beure</i>	1 <i>bec</i>	totes les persones, p. ex. <i>begui</i>	totes les persones, p. ex. <i>begués</i>	3 <i>begui</i> 4 <i>beguem</i> 6 <i>beguin</i>	<i>begut</i>
<i>sentir</i>					
<i>servir</i>					

A continuació, es presenten els diversos patrons de distribució del segment velar en català nord-occidental que s'han establert a partir de les dades del COD. Aquests patrons s'han distribuït en quatre blocs segons el grau de presència del segment velar en els diferents verbs que componen l'enquesta. En el bloc A es recullen els sistemes en els quals el segment velar només apareix quan l'informant conjuga el verb *beure*. Es tracta del patró propi de l'estàndard; les variacions que s'hi observen es redueixen, bàsicament, a la presència d'aquest segment a totes les persones del mode imperatiu (excepte la 2). En els blocs B, C i D, en canvi, es recullen els sistemes en els quals la distribució del segment velar afecta també la resta de verbs de l'enquesta. En els sistemes del bloc B aquest element apareix en el paradigma de *beure* i en algunes formes del subjuntiu de *perdre*, *sentir* i *servir*. En els sistemes del bloc C, la presència d'aquest segment en el paradigma d'aquests tres verbs augmenta progressivament i no només destaca en el mode subjuntiu

4. En alguerès la classe verbal I se subdivideix en tres subclasses verbals que segueixen el model de tres verbs diferents: *cantar* (classe Ia, sense extensió, *cant*), *canviar* (classe Ib, amb extensió velar, *canvic*) i *odiàr* (classe Ic, amb extensió palatal, *odieig*). (Vegeu Lloret / Viaplana 1998, Perea 2002: § 4.6.1.)

15. Atès que l'objecte principal d'estudi no són les qüestions fonètiques o fonològiques, les formes verbals es transcriuen ortogràficament. El segment velar no sempre apareix en tot un temps verbal, sinó que, en algunes ocasions, ho fa només en unes persones determinades. En aquest cas, la forma verbal va precedida d'un número de l'1 al 6 que n'indica la persona i el número corresponent.

sinó també en l'imperatiu i, fins i tot, en el gerundi i la persona 1 del present d'indicatiu. Finalment, en el bloc D es recull l'únic sistema en el qual el segment velar apareix a tots cinc verbs alhora; la seva presència en el paradigma de *cantar*, però, es redueix al present de subjuntiu i a alguna forma del mode imperatiu.

El nombre d'informants que segueixen els patrons de distribució del bloc A, és a dir, el més pròxim al de l'estàndard, és el més elevat: 26 de 64. Ara bé, el nombre d'informants que es recull en la resta de blocs supera considerablement el nombre d'informants del bloc A: 38 *vs.* 26. Amb una paraula, més de la meitat dels informants enquestats conjuguen pràcticament tots els verbs amb un segment velar entre l'arrel i els morfemes de flexió d'algunes formes. Per aquesta raó, creiem que la presència del segment velar en verbs que, segons la normativa, no segueixen el model de *beure*, no és un fenomen aïllat sinó un aspecte destacable del català nord-occidental, entre d'altres dialectes. El grau de variació que es detecta entre informants, però, fa que el nombre de patrons descrits sigui relativament elevat, 11, la majoria dels quals corresponen als blocs B (amb 3 patrons) i C (amb 5 patrons). La descripció exhaustiva de tots els patrons ultrapassa els límits d'aquest treball, raó per la qual aquí només se'n presenta una selecció (veg. (2)-(5)) que permeti observar les tendències generals que regeixen la distribució del segment.⁶

(2) El bloc B⁷

	Present Ind.	Present Subj.	Present Subj.	Imperatiu	Participi
<i>cantar</i>					
<i>perdre</i>					
<i>beure</i>	A	A	A	A	A
<i>sentir</i>			totes les persones, p. ex. <i>sentigués</i>		
<i>servir</i>			totes les persones, p. ex. <i>servigués</i>		

16. Aquest treball forma part d'un estudi més extens, *Aspectes morfofonològics en la morfologia verbal del català nord-occidental* (Querol, tesi doctoral en curs), en el qual —entre d'altres qüestions— s'elabora una descripció exhaustiva de tots els patrons de distribució del segment velar que s'estableixen a partir de les enquestes passades a 64 informants corresponents a l'àrea dialectal estudiada.

17. A les cel·les que fan referència al verb *beure*, només es deixa constància del patró que segueixen els informants per simplificar la presentació; en tots els casos se segueix pràcticament la mateixa distribució que en estàndard (bloc A). S'han marcat amb doble línia i línia discontinua les cel·les en les quals es detecta variació. Segons la taula de (2), per exemple, hi ha informants que presenten formes amb velar només a l'imperfet de subjuntiu de *sentir*; d'altres, només a l'imperfet de subjuntiu de *servir*, i d'altres, a tots dos verbs alhora.

(3) El bloc C. Patró C. 1

	Present Ind.	Present Subj.	Present Subj.	Imperatiu	Participi
<i>cantar</i>					
<i>perdre</i>			totes les persones, p. ex. <i>perdigués</i>		
<i>beure</i>	A	A	A	A	A
<i>sentir</i>			totes les persones, p. ex. <i>sentigués</i>	3 - 6	
<i>servir</i>			totes les persones, p. ex. <i>servigués</i>		

(4) El bloc C. Patró C. 2⁸

	Present Ind.	Present Subj.	Present Subj.	Imperatiu	Participi
<i>cantar</i>					
<i>perdre</i>		totes les persones, p. ex. <i>pèrdiga</i>	totes les persones, p. ex. <i>perdigués</i>	3 - 6	
<i>beure</i>	A	A	A	A	A
<i>sentir</i>		totes les persones, p. ex. <i>séntiga</i>	totes les persones, p. ex. <i>sentigués</i>	3 <i>séntiga</i> 6 <i>séntiguen</i>	
<i>servir</i>		4 <i>serviguem</i> 5 <i>servigueu</i>	totes les persones, p. ex. <i>servigués</i>	4 <i>serviguem</i> 5 <i>servigueu</i>	

18. Si la variació té lloc al mode imperatiu, pràcticament sempre és del tipus següent: a) informants amb formes amb segment velar només a les persones 3 i 6, i b) informants amb formes amb segment velar a totes les persones de l'imperatiu excepte la 2.

(5) El bloc D

	Present Ind.	Present Subj.	Present Subj.	Imperatiu	Participi
<i>cantar</i>		totes les persones excepte la 4 i la 5, p. ex. <i>càntiga</i>		6 <i>càntiguen</i>	
<i>perdre</i>		totes les persones, p. ex. <i>pèrdiga</i>	totes les persones, p. ex. <i>perdigués</i>	3 <i>pèrdiga</i> 6 <i>pèrdiguen</i>	
<i>beure</i>	A	A	A	A	A
<i>sentir</i>		totes les persones, p. ex. <i>séntiga</i>	totes les persones, p. ex. <i>sentigués</i>	3 <i>séntiga</i> 6 <i>séntiguen</i>	
<i>servir</i>		4 <i>serviguem</i> 5 <i>serviguen</i>	totes les persones, p. ex. <i>servigués</i>		

3. ANÀLISI

3.1. *Precedents*

L'anàlisi segons la qual el segment velar és part d'un dels al·lomorfs del radical d'alguns verbs irregulars (cf. Mascaró 1986, entre d'altres) presenta algun desavantatge. En primer lloc, tal com ho comenta Wheeler (2002: 651), no té en compte que aquest segment s'afegeix sovint a una arrel invariable acabada en *-n* o *-l* (per exemple, la del verb *prendre*: *pren-c*, *pren-ia*, *pren-gui*). En segon lloc, no dona compte del fet que aquest segment apareix en el paradigma d'un grup molt nombrós de verbs de la conjugació II i que, per tant, no es tracta d'un aspecte idiosincràtic de l'arrel d'un verb determinat. Finalment, des d'aquest punt de vista, els radicals acabats en velar són signe d'irregularitat verbal i això provoca que la conjugació II es converteixi en una classe verbal irregular gairebé en la seva totalitat.

L'anàlisi segons la qual aquest element és morfològicament independent i pertinent, en canvi, no presenta aquests desavantatges. El segment velar és un morf independent de l'arrel i la flexió verbal, plenament regular des del punt de vista de la seva distribució. Ara bé, la funció o el valor gramatical que se li atribueix no és sempre el mateix. En uns casos (veg. Viaplana 1984, 1986) s'analitza com a marcador d'una determinada subclasse de verbs que segueixen el model de *beure* i que només es diferencien del grup de verbs que segueixen

el model de *perdre* per la presència d'un segment velar entre l'arrel i la flexió de determinades formes verbals que rep el nom d'*extensió* o d'*increment*. Segons l'autor, això és exactament el que passa a la tercera conjugació, que tradicionalment s'ha dividit en dos grups: el dels verbs purs i el dels verbs incoatius, segons si segueixen el model de *sentir* o *servir* respectivament. Les dades que s'estudien en aquest treball, però, tampoc no fan factible una anàlisi del segment velar com a mer marcador de la subclasse verbal [II, +extensió], perquè la presència d'aquest element sobrepassa els límits d'aquest grup. Efectivament, aquest segment apareix tant a la subclasse [II, -extensió] com a les dues subclasses de la conjugació III i amb una distribució variable.

En uns altres casos (veg. Pérez Saldanya 1995 [1996] i Perea 2003, entre d'altres) aquest segment s'analitza com a marcador de determinades categories morfosintàctiques que tradicionalment s'han considerat les més marcades del sistema flexiu verbal; per exemple, la persona 1 del present d'indicatiu enfront de la 3, el subjuntiu enfront de l'indicatiu o el participi enfront de l'infinitiu. Generalment aquesta proposta s'associa a estudis que es desenvolupen en el marc teòric de la Morfologia Natural (cf. Dressler *et alii* 1987). Es tracta d'estudis d'orientació diacrònica que es fixen en l'evolució dels canvis lingüístics, com ara l'expansió del segment velar tant intraparamètricament com interparamètricament en un o més d'un dialecte. Des d'aquest enfocament, es pretén explicar la manera com les classes flexives, en aquest cas verbals, es reorganitzen en els diversos estadis de la llengua, seguint principis com ara d'iconicitat, de transparència o d'estabilitat de les classes flexives, entre d'altres. Ara bé, tal com ho comenta Lloret (2004: 235), «Sembla, doncs, que tant els efectes paradigmàtics de contrast com els d'analogia han tingut un paper important en l'estabilització dels sistemes (cf. Pérez Saldanya 1998), i aquest és un fet que no és gens fàcil d'integrar en l'anàlisi sincrònica».

3.2. L'estudi del segment velar en termes de patrons morfològics

En l'àmbit de la romanística destaquen els treballs de Maiden (2001, 2003a, b), que estudia el valor dels «augment» de l'arrel. Concretament, se centra en l'estudi dels augment velar (Maiden 2001) i incoatiu (Maiden 2003a, b) sobretot en italià, però sense deixar de tenir en compte les altres llengües romàniques, com ara el català, l'espanyol, l'occità o el portuguès. Segons l'autor, aquests augment són presents a totes les llengües romàniques i en totes segueixen un mateix patró de distribució. L'anàlisi d'aquest patró de distribució es basa en l'organització del sistema verbal en *paradigmes*. Des del punt de vista diacrònic, a més, considera que aquests paradigmes morfològics tenen un paper clau en l'evolució dels diversos canvis morfològics que van tenir lloc en el pas del llatí a les diferents llengües romàniques.

Maiden recupera la idea dels augments com a morfs buits; és a dir, elements que no tenen contingut semàntic ni morfosintàctic (per al català, vegeu DeCesaris 1986). Ara bé, segons l'autor, el que caracteritza aquests elements no és només la vacuïtat sinó el fet que la seva distribució és regular en les diverses llengües romàniques i no està condicionada ni fonològicament ni morfosintàcticament. A partir d'aquesta constatació, Maiden pren com a punt de partida el concepte de *morphome* proposat per Aronoff (1994), entès com un element buit de contingut semàntic i morfosintàctic que es caracteritza per una distribució regular en els paradigmes. Aquesta distribució es justifica a partir de *morphomic patterns* 'patrons morfòmics' (cf. Maiden 2003b) o *paradigmatic patterns* 'patrons paradigmàtics' (cf. Maiden 2003a) com els que es recullen a (6) i (7).

(6) El patró morfòmic N

The N-pattern = [pres. [1, 2, 3]] + [pl. [3]] vs. [*the rest*]
(extret de Maiden 2003b)

(7) El patró morfòmic L

The L-pattern = [pres. [indicative [sg. [1]]] + [subjunctive]] (and its Italo-Romance subvariety U-pattern = [pres. [indicative [sg. [1]] pl. [3]] + [subjunctive]])
(extret de Maiden 2003b)

Aquests patrons morfòmics es poden associar amb les *relacions implicatives* entre les formes del sistema flexiu verbal del català que s'han establert en els estudis de Pérez Saldanya (1995 [1996]) i Sifre (1998). Entre les relacions més freqüents hi ha, per exemple, les que s'estableixen entre la persona 1 del present d'indicatiu i el present de subjuntiu (veg. (7)), entre les persones 4 i 5 del tema de present (veg. (6)) o entre el futur i el condicional. D'altra banda, aquests autors també han establert jerarquies de relacions implicatives que donen compte de la distribució del segment velar en valencià (Sifre 1998: 475).

3.3. L'increment velar en les altres llengües romàniques

Per comprovar la idoneïtat d'una anàlisi basada en patrons morfòmics, es compara la distribució del segment velar en català i en les altres llengües romàniques, en aquest cas l'italià i l'occità. Tal com s'observa a (8) i (9), en aquestes llengües la presència del segment es redueix a un grup de verbs que la gramàtica tradicional considera irregulars i que corresponen a les conjugacions II, majoritàriament, i III. Només en occità destaca la presència de la velar, reconeguda per la normativa, a l'imperfet de subjuntiu del verb model de la subclasse III incoativa.

(8) El segment velar en italià (cf. Maiden 1997, Manella/ Pallante 1998)

	Present Ind.	Present Subj.	Imperfet Subj.	Imperatiu	Participi
<i>parlare</i> (I)					
<i>credere</i> (II)					
<i>sentire</i> (IIIa)					
<i>capire</i> (IIIb)					
<i>venire, tenere</i> (irregulars de II i III)	1 <i>vengo</i> 6 <i>vengono</i>	persones 1-3 i 6: <i>venga,</i> <i>vengano</i>		3 <i>venga</i> 6 <i>vengano</i>	

(9) El segment velar en occità (cf. Alibèrt 1976, Poujade 1993, Sauzet/ Ubaud 1995)

	Present Ind.	Present Subj.	Imperfet Subj.	Imperatiu	Participi
<i>cantar</i> (I)					
<i>sentir</i> (IIa)					
<i>florir</i> (IIb)			totes les per- sones, p. ex. <i>floriguèssi</i>		
<i>batre</i> (III)					
<i>beure</i> (irregulars de III)	1 <i>bevi</i>	totes les persones, p. ex. <i>bega</i>	totes les persones, p. ex. <i>beguèssi</i>	4 <i>begam</i>	<i>begut</i>

A (10) es comprova que els patrons morfòmics de Maiden poden donar compte de la distribució del segment velar en italià. Ara bé, l'aplicació d'aquesta anàlisi a les dades del català i de l'occità requereix alguns comentaris. Els patrons morfòmics de Maiden no tenen en compte ni l'imperfet de subjuntiu ni l'imperatiu, temps verbals que es caracteritzen per una certa tendència a presentar el segment velar en català i occità. Tenint en compte que la presència de la velar en aquests casos va lligada a la seva presència en el present de subjuntiu —almenys en català—, es podrien incloure en el patró morfòmic L (veg. (10) i (11)).⁹

1. A (10) el símbol «?» serveix per indicar que, per donar compte de la presència del segment velar en aquests casos, caldria modificar el context d'aplicació del patró morfòmic que proposa Maiden, o bé proposar-ne un altre.

(10) Aplicació dels patrons morfològics de Maiden en català, italià i occità

català nord-occidental	<i>beure</i>	1 PI, PS, IS, Imp.	L-pattern?
		Participi	?
	<i>perdre, sentir, servir</i>	PS, IS, 3-6 Imp.	L-pattern?
occità	<i>beure</i>	PS, IS, 4 Imp.	L-pattern?
		Participi	?
	<i>florir</i>	IS	?
italià	<i>venire, tenere</i>	1, 6 PI	U-pattern
		1-3, 6 PS	N-pattern
		3, 6 Imp.	U-pattern?

(11) Nova proposta del patró morfològic L¹⁰

The L-pattern = [[pres. [indicative [sg. [1]]]] + [subjunctive] + [imperative]]

4. CONCLUSIONS

En aquest treball s'ha presentat una descripció de la distribució del segment velar en els paradigmes verbals del català nord-occidental. S'ha comprovat que, en comparació amb l'estàndard, la presència de la velar també destaca en el paradigma de *perdre, sentir* i, fins i tot, *servir*. Després d'haver observat els problemes que plantegen els estudis precedents, s'ha encetat una nova línia d'anàlisi basada en els treballs de Maiden (2001, 2003a, b). Des d'aquest punt de vista, el segment velar s'analitza com un *morphome* de distribució regular no condicionada morfosintàcticament ni fonològicament. Els patrons morfològics que Maiden proposa, però, no acaben de donar compte de la distribució d'aquest segment en català i occità i cal matisar-ne els contextos d'aplicació. Per exemple, s'hauria de tenir en compte la possibilitat d'incloure l'imperfet de subjuntiu i l'imperatiu en el patró L.

Resten, però, un parell de qüestions sense resoldre. En primer lloc, l'anàlisi que proposa Maiden no permet copsar la variació interdialectal i intradialectal que es detecta en català. Els patrons morfològics corresponen a distribucions estables, en les quals la presència del segment velar en una forma d'un deter-

2. La presència del segment velar en el participi resta, però, pendent d'explicació.

minat patró implica la seva presència en totes les altres formes que componen aquest patró i a la inversa, com passa en el cas de *beure*. En canvi, la distribució del segment velar a *perdre*, *sentir* i *servir* no és del tot estable, sinó que es detecten jerarquies entre les formes verbals que presenten aquest segment. Per exemple, segons Sifre (1998: 475), hi ha verbs que presenten aquest segment només a la persona 1 del present d'indicatiu i al present i l'imperfet de subjuntiu, verbs que ho fan també a les persones 3, 4 i 6 de l'imperatiu i verbs que també ho fan al participi i a les persones 2 i 5 de l'imperatiu. En segon lloc, segons Maiden, la distribució dels *morphemes* no és condicionada fonològicament. Ara bé, hi ha estudis que han apuntat la relació, en uns casos determinats, entre la presència de la velar i un context fonològic pertinent (veg. Hualde 1992, Wheeler 2002).¹¹ D'altra banda, la manca d'aquest segment a la persona 1 del present d'indicatiu i al participi dels verbs *perdre*, *sentir* i *servir* també es pot relacionar amb els problemes de sil·labificació o de sonicitat que provocarien les seqüències finals resultants. Aquestes, però, són qüestions que defugen els límits d'aquest treball i que caldrà desenvolupar en futurs estudis.

LAIA QUEROL I CORTIELLA
Universitat de Barcelona

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

- ALIBÈRT 1976: Louis Alibèrt, *Gramatica occitana segón los parlars lengadocians*, Montpeller, Centre d'Estudis Occitans.
- ARONOFF 1994: Mark Aronoff, *Morphology by itself*, Cambridge MA, MIT Press.
- DECESARIS 1986: Janet DeCesaris, «Velarization in Catalan Morphology», dins O. Jaeggli / C. Silva-Corvalain (eds.), *Studies in Romance Linguistics*, Dordrecht, Foris, 309-320.
- DECESARIS 1988: Janet DeCesaris, *Regular Verb Inflection in Catalan* (tesi doctoral), Indiana University.
- COROMINES 1971: Joan Corominas, *Lleures i converses d'un filòleg*, Barcelona, Club Editor.
- CREUS 1997: Imma Creus, *La flexió verbal a Bell-lloc d'Urgell. Un estudi morfofonològic*, tesi de llicenciatura, Universitat de Lleida.
- DRESSLER *et al.* 1987: Wolfgang U. Dressler / Willi Mayerthaler / Oswald Panagl / Wolfgang U. Wurzel, *Leitmotifs in natural morphology*, Amsterdam / Filadèlfia, J. Benjamins.
- HUALDE 1992: José Ignacio Hualde, *Catalan*, Londres / Nova York, Routledge.
- LLORET 2004: Maria-Rosa Lloret, «Efectes col·laterals de la desinència zero», dins J. Arangué; A. Hauf (eds.), *Miscel·lània Joan Veny*, vol. V, Barcelona, Publicacions de l'Abadía de Montserrat, 233-266.

3. Agraïxo a Teresa Cabré i Monné el comentari que em va fer en relació amb aquest aspecte en la lectura de la comunicació «Els increments de l'arrel verbal en català i altres llengües romàniques» durant el XIVè Col·loqui Internacional de Llengua i Literatura Catalanes, Budapest (05/IX/06).

- LLORET/VIAPLANA 1998: Maria-Rosa Lloret / Joaquim Viaplana, «Variació morfofonològica. Variants morfològiques», *Caplletra*, 25, 43-62.
- MAIDEN/PERRY (ed.) 1997: Martin Maiden / Mair Perry, *The dialects of Italy*, Londres / Nova York, Routledge.
- MAIDEN 2001: Martin Maiden, «Di nuovo sulle alternanze 'velari' nel verbo italiano e spagnolo», *Cuadernos de Filología Italiana*, 8, 39-61.
- 2003a: «Verb augments and meaningless in early romance morphology», *Studi di grammatica italiana*, 22, 1-61.
- 2003b: «When lexemes become allomorphs. On the genesis of suppletion», resum de la comunicació llegida a l'11th International Morphology Meeting, Universitat de Viena.
- MALKIEL 1974: Jakob Malkiel, «New Problems in Romance Interfixation I.», *Romance Philology*, 27, 304-355.
- MANELLA / PALLANTE 1998: Claudio Manella / Cesare Pallante, *Guida ai verbi italiani*, Florència, Progetto Lingua Edizioni.
- MASCARÓ 1986: Joan Mascaró, *Morfologia*, Barcelona, Enciclopèdia Catalana.
- MASSANELL 1995: Maria del Mar Massanell, *Aproximació a la morfologia flexiva actual de la Seu d'Urgell i de Coll de Nargó*, treball d'investigació inèdit, Universitat de Barcelona.
- PEREA 2003: Maria Pilar Perea, «La tendència expansiva del segment velar dels verbs de la segona conjugació en els dialectes catalans», dins Fernando Sánchez Miret (ed.), *Actas del XXIII Congreso Internacional de Lingüística y Filología Románica*, Tübingen, Max Niemeyer, 403-417.
- PÉREZ SALDANYA 1995 [1996]: Manuel Pérez Saldanya, «Analogia i canvi morfològic: a propòsit de les formes verbals velaritzades», *Caplletra*, 19, 279-305.
- 1998: *Del llatí al català. Morfosintaxi verbal històrica*, València, Universitat de València.
- POUJADE 1993: Patrici Poujade, *Los vèrbs conjugats. Memento verbal de l'occitan*, Arièja: Institut d'Estudis Occitans. (Citem per la nova edició, 2005.)
- ROCA PONS 1968: Josep Roca Pons, «Morfologia verbal catalana», *Estudis Romànics*, 12, 227-254.
- SAUZET / UBAUD 1995: Patrick Sauzet / Josiane Ubaud, *Le verbe occitan. Lo vèrb occitan*, Ais de Provença, Édisud.
- SIFRE 1998: Manuel Sifre, *Flexió Verbal Catalana. Estudi lingüístic de la morfologia flexiva de les formes verbals*, tesi doctoral, Universitat de València.
- VIAPLANA 1984: Joaquim Viaplana, «La flexió verbal regular del valencià», dins Antoni Ferrando, (ed.), *Miscel·lània Sanchis Guarner*, vol. III, Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 381-423.
- 1986: «Morfologia flexiva i flexió verbal catalana», *Llengua i Literatura*, 1, 385-403.
- 2005: «Velar Verbs and Verbal Classes in Catalan», *Catalan Journal of Linguistics*, 4, 189-211.
- WHEELER 2002: Max Wheeler, «Flexió verbal irregular i verbs defectius», dins Joan Solà, Maria-Rosa Lloret, Joan Mascaró, Manuel Pérez Saldanya (eds.), *Gramàtica del català contemporani*, Barcelona, Empúries, 647-729.